

Verdamd maar niet verdoemd

Laura Nagels en Enrique Auchá Gómez

Door de bouw van een stuwdam, bijna vijftig jaar geleden, is transport in de regio Afram erg moeilijk geworden. In hun scriptie doen Laura Nagels en Enrique Auchá Gómez voorstellen om de publieke ruimte en de infrastructuur te verbeteren. Met hun studie wonnen ze vorig jaar de door de VRP georganiseerde Afstudeerprijs.

Een zicht vanaf de zijarm van het Voltameer op de in het eindwerk voorziene nieuwe publieke ruimte. Bootjes arriveren en vertrekken aan de pontons, wegen verbinden die pontons met de schuren en verblijfplaatsen van de seizoensarbeiders. De wegen lopen verder door en sluiten aan op de centrale weg door het Afram gebied. Onderweg kruist deze snelle transportinfrastructuur de trage pistes van de herders en hun vee. Die pistes worden met bomen omzoomd en kruisen van irrigatie afhankelijke landbouwpercelen. Verderop liggen de clusters van door neerslag bevoeide akkers.

Als sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw worden overal ter wereld - en vooral in Afrika, Azië en Zuid-Amerika - grootschalige stuwdamprojecten opgezet om energie of water te winnen. Maar dammen worden niet gebouwd op niemandsland. En de gevolgen kunnen desastreus zijn: overstromingen, verlies van grond en een radicaal getransformeerd landschap en klimaat. Ook in het Westafrikaanse Ghana werd vijftig jaar geleden een dam gebouwd. Die dam heeft niet alleen het leven omgegooid van de gemeenschappen die gedwongen moesten verhuizen (vaak zijn zij de enigen die officieel erkend worden in beleidsdocumenten¹), maar had ook gevolgen voor de hele bevolking. De nieuwe leiders van het in 1957 onafhankelijk geworden land,

president Kwame Nkrumah op kop, zagen in grootschalige infrastructuurprojecten een hefboom om hun land politiek en economisch te ontvoogden. In 1965, acht jaar na de onafhankelijkheid, werd het Volta Rivierproject ('*Volta River Project*', VRP) voltooid. Een stuwdam in de Voltarivier- de Akosombodam – moest voor goedkope elektriciteitsproductie zorgen en tegelijkertijd werd een gigantisch kunstmatig meer gecreëerd, met een oppervlakte van 8.500 vierkante kilometer destijds het grootste ter wereld. Het project voorzag ook in de bouw van een nieuwe exporthaven en de aanleg van autowegen, spoorwegen en ferryroutes. De streek van Afram, een door een grote zijarm van het Voltameer doorsneden gebied van 5400 vierkante kilometer (540.000 ha) is om verscheidene redenen een interessant studieobject. Het gebied draagt niet alleen duidelijk de sporen van het stuwdamproject maar kan ons ook iets leren over hoe de inwoners daar nadien op reageerden.

¹ De Ghanese Dzodzi Tsikata, hoofd van het 'Centre for Gender Studies and Advocacy' van de Universiteit van Ghana (Accra), promoveerde in 2003 aan de universiteit van Leiden met een proefschrift over de 'dam-affected communities' in Ghana. In dit gepubliceerde proefschrift houdt zij een pleidooi voor het betrekken van de lokale bevolking bij de planning en verdere opvolging van damprojecten. Aan de hand van sociologisch-antropologisch onderzoek op verschillende plekken in Ghana maakt ze duidelijk hoe verregaand deze projecten het dagelijks leven beïnvloeden. (Tsikata, Dzodzi. 'Living in the shadow of Ghana's Akosombo and Kpong dams: Long-term responses of downstream and lakeside communities'. Proefschrift Universiteit Leiden, December 2003.)

Afstudeerprijs

Dit artikel is een bewerking van de eindschrijft 'Installing commons in the Afram Territory, Ghana/Tracing the hereafter of dam(n)ed urbanisms as an indigenous landscape', van Laura Nagels en Enrique Auchá Gómez, (*Master of Urbanism and Spatial Planning* onder begeleiding van de professoren Bruno De Meulder en Viviana D'Auria, KU Leuven). Met die scriptie wonnen de auteurs vorig jaar de Afstudeerprijs van de VRP. Aan die prijs zijn een reischek van 1.200 euro en de publicatie van een artikel in Ruimte verbonden. De prijs werd op 10 november 2011 op de Werelddag van de Stedenbouw in Genk uitgereikt. Volgens de jury onderscheidt dit werk zich door 'zijn verregaande inleving in en analyse van de plaatselijke situatie, die ook op een vernieuwende wijze in beeld wordt gebracht. Daarbij wordt losgekomen van ons Westers denken, en worden interessante ontwerpvoorstellen gepresenteerd die wellicht ook de toets van de praktijk kunnen doorstaan.' De jury loofde ook de sterke grafische uitwerking van de ontwerpvoorstellen (zie illustraties). Ze beschouwt het werk 'als een oproep tot lokale betrokkenheid bij de realisatie van grootschalige infrastructuurprojecten.' Met de Afstudeerprijs wil de VRP kwaliteitswerk dat de vakwereld kan inspireren, onder de aandacht brengen en studenten die een afstudeerscriptie maken met een duidelijk stedenbouwkundig of ruimtelijk thema, stimuleren om hun discipline op een vernieuwende wijze te verkennen en te verdiepen. Voor de editie 2012 van de Afstudeerprijs kunnen tot en met vrijdag 21 september scripties worden ingezonden.

